

Ἐκ τοῦ Τυπικοῦ τῆς μονῆς Παντοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως (ιβ' αἰῶνος)

*Ἐντέλλεται ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων Ἰωάννης Β' ὁ Κομνηνός (1118-1143), ὁ
καὶ Καλοῖωάννης, ὁ κτήτωρ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ:*

Περί τοῦ ξενοδοχείου¹, τοῦ γηροκομείου καὶ τοῦ λωβοκομείου.

«Ἐπειδὴ ἐκ μέρους τῆς βασιλείας μου καθωρίσθη νὰ ἔχη τὸ μοναστήρι καὶ
νοσοκομεῖο, αὐτὸ ὀφείλει νὰ διαθέτῃ πενήντα θέσεις γιὰ τοὺς ἀρρώστους,
διατάσσω δὲ νὰ ἔχη καὶ τὰ ἀνάλογα κρεββάτια ὥστε νὰ ἀναπαύωνται σ'
αὐτὰ οἱ ἀσθενεῖς.

Ἀπ' αὐτὰ τὰ πενήντα, τὰ δέκα θὰ χρησιμοποιοῦνται ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν
τραυματισθεῖ ἢ ἔχουν σπάσει κάτι. Γι' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν παθήσεις στὰ μάτια
ἢ ἔχουν κοιλιακὸ νόσημα ἢ κάποιους ἄλλους ὀξύτατους πόνους (κωλικούς),
θὰ ὑπάρχουν ὀκτὼ κρεββάτια.

Γιὰ τὶς γυναῖκες ποὺ ὑποφέρουν θὰ ὑπάρχουν δώδεκα κρεββάτια ξεχωριστά.
Τὰ ὑπόλοιπα κρεββάτια θὰ παραμένουν γι' αὐτοὺς ποὺ ἀπλῶς εἶναι
ἀσθενεῖς.

Ἐὰν συμβῆ καμμιά φορὰ νὰ λείψουν ἢ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς τραυματίες ἢ ἀπὸ
αὐτοὺς ποὺ ἔχουν παθήσεις στὰ μάτια ἢ καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους ποὺ
κατέχονται ἀπὸ πολὺ ὀξέα νοσήματα, θὰ ἀναπληρώνεται ὁ ἀριθμὸς ἀπὸ
ἄλλους ἀσθενεῖς, ἀπ' αὐτοὺς δηλαδὴ ποὺ ἔχουν κάποιο ἀπλὸ νόσημα.

---

¹ Τὸ νοσοκομεῖο ἐκαλεῖτο τότε καὶ ξενοδοχεῖο. Εἰς τὴν νεοελληνικὴ ἀπόδοσι, ὅπου
ξενοδοχεῖο γράφουμε νοσοκομεῖο.

Κάθε κρεββάτι πρέπει να ἔχη ἓνα στρώμα όλόμαλλο καὶ προσκέφαλο (μαξιλάρι) καὶ ἓνα πάπλωμα, τὸν δὲ χειμῶνα καὶ ἀπὸ δύο μάλλινες κουβέρτες. Ἐπειδὴ ὁμως αὐτὰ τὰ πενήντα κρεββάτια εἶναι διηρημένα σὲ πέντε κλινικές, θὰ πρέπει νὰ εὐρίσκεται σὲ κάθε ἓνα τέτοιο διαμέρισμα (σὲ κάθε κλινική) καὶ ἀπὸ ἓνα ξεχωριστὸ κρεββάτι, στὸ ὁποῖο θὰ ξαπλώνουν ἀμέσως ὅποιον ἀπὸ τοὺς νοσοῦντες ἔχει κατεπεΐγουσαν ἀνάγκη, ἔνεκα τῆς νόσου του, νὰ ξαπλώσῃ. Καὶ τοῦτο συμβαίνει γιὰτι ὅλα τὰ κρεββάτια ὄντας πλήρη δὲν βρῖσκει τὸν κατάλληλο τόπο γιὰ νὰ ξαπλώσῃ. Ἐκτὸς δὲ ἀπ' αὐτὰ τὰ κρεββάτια θὰ ξεχωρισθοῦν καὶ ἄλλα ἕξ περισσά, τὰ ὁποῖα θὰ ἔχουν στρώματα μάλλινα τρύπια στὴν μέση, γι' αὐτοὺς ποὺ δὲν μποροῦν νὰ μετακινηθοῦν ἢ γιὰτι ἔχουν ὀξέα νοσήματα ἢ γιὰτι ἔχουν πολὺ καταπέσει ἢ γιὰτι πολὺ πονοῦν ἀπὸ τὰ τραύματά τους.

Ὄφειλουν νὰ φυλάσσωνται διαρκῶς γιὰ τοὺς πιὸ ἀπόρους ἀσθενεῖς ἢ γι' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν βαρεῖες ἀρρώστειες πουκάμισα καὶ ἐνδύματα μέχρι δεκαπέντε ἢ καὶ εἴκοσι, ὥστε ὅταν ξαπλώνουν νὰ τὰ ἀλλάζουν. Τὰ δὲ δικά τους ἐνδύματα νὰ τὰ πλένουν καὶ νὰ τὰ φυλάττουν γι' αὐτοὺς, ὥστε ὅταν θεραπευθοῦν ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τους καὶ πρόκειται νὰ φύγουν, νὰ τὰ φοροῦν.

Κάθε χρόνο τὰ ροῦχα τῶν κατακοίτων καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἐνδύματα νὰ ἀλλάσσωνται, ὅσα δηλαδὴ ἔχουν ἐντελῶς ἀχρηστευθῆ. Τὰ μάλλινα ὁμως προσκέφαλα πρέπει νὰ ξηλώνωνται, νὰ ξαίνονται τὸ μαλλί τους (γιὰ νὰ ἀφρατύνουν), νὰ ἀλλάσσωνται τὰ ξεσκισμένα κελύφη τους καὶ νὰ ξαναράβωνται, ὥστε νὰ ἀναπαύωνται ὅσοι ξαπλώνουν.

Τὰ παλαιὰ ἐνδύματα ποὺ μένουν ἀπὸ τὶς ἀλλαγές καθὼς καὶ τὰ στρωσίδια τῶν κρεββατιῶν, ὅσα μὲν εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τοὺς ἀρρώστους νὰ φυλάσσωνται ἀπὸ τὸν νοσοκόμο, τὰ δὲ ὑπόλοιπα νὰ μοιράζονται στὴν φτωχολογία.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔχουν τὰ πενήντα κρεββάτια σὲ πέντε χωριστὲς κλινικές, σὲ κάθε μία ἀπ' αὐτὲς θὰ ὑπηρετοῦν δύο ἰατροί, τρεῖς νοσοκόμοι μὲ γνώσεις ἰατρικῆς, δύο ἄλλοι νοσοκόμοι, καθὼς καὶ δύο ὑπηρέτες. Κάθε βράδυ θὰ παραμένουν τέσσαρες ἀπὸ τοὺς νοσοκόμους κοντὰ στοὺς ἀρρώστους, καθὼς καὶ μία νοσοκόμος, δηλαδὴ σὲ κάθε κλινικὴ ἀπὸ ἓνας. Αὐτοὶ καλοῦνται ἔξκουβήτορες, δηλαδὴ προσωπικοὶ νυκτερινοὶ φύλακες.

Για τὴν γυναικολογικὴ κλινικὴ θὰ ὑπάρχουν δύο ἰατροί, ἀλλὰ θὰ τὶς παρακολουθῆ καὶ μία ἰατρίσσα. Ἐπίσης τέσσαρες νοσοκόμες μὲ ἰατρικὲς γνώσεις, ἀκόμη δύο ἀπλὲς νοσοκόμες καὶ δύο ὑπηρέτριες.

Ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς ποὺ ἔχουν κατανεμηθῆ στὶς κλινικὲς, οἱ δύο πρῶτοι θὰ ὀνομασθοῦν πρωτομηνῖται, διότι ἀναλαμβάνουν ὑπηρεσίᾳ ἀπὸ τὸν πρῶτο μῆνα τοῦ ἔτους. Θὰ ὑπάρχουν πέρα τῶν ἰατρῶν τῶν κλινικῶν καὶ ἄλλοι δύο, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶναι πριμμικῆριοι ἤγουν προϊστάμενοι καὶ ἓνας διδάσκαλος γιὰ νὰ τοὺς διδάσκη τὰ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης. Ἐπίσης θὰ ὑπάρχουν δύο ὀπτίωνες (βοηθοὶ τοῦ διδασκάλου).

Ἔνεκα δὲ τῶν ἀρρώστων ποὺ ἔρχονται ἀπ' ἔξω (ἐξωτερικὰ ἰατρεῖα), θὰ ὑπάρχουν ἐπιπλέον ἄλλοι τέσσαρες ἰατροί. Ἐξ αὐτῶν οἱ δύο θὰ ἔχουν τὴν εἰδικότητα τοῦ διαιτολόγου, οἱ δὲ ἄλλοι δύο θὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ τραύματα. Αὐτοὶ δὲ οἱ δύο τραυματολόγοι θὰ ἀπασχολοῦνται καὶ στὴ γυναικολογικὴ κλινικὴ, ἐὰν συμβῆ κάποια γυναικὴ νὰ ἔχη νόσημα ἀπὸ τραυματισμό.

Σ' αὐτοὺς τοὺς τέσσαρες ἰατροὺς ποὺ εἶναι προωρισμένοι γιὰ τοὺς ἀρρώστους τῶν ἐξωτερικῶν ἰατρείων θὰ ἀκολουθοῦν τέσσαρες νοσοκόμοι μὲ ἰατρικὲς γνώσεις καὶ ἀκόμη ἄλλοι τέσσαρες. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ δύο θὰ ὑπηρετοῦν καὶ στὸ μοναστήρι ἐναλλασσόμενοι κάθε μῆνα.

Ὅλοι λοιπὸν αὐτοὶ οἱ ἰατροὶ θὰ διαιροῦνται σὲ δύο καὶ οἱ μὲν μισοὶ θὰ δουλεύουν τὸν ἓνα μῆνα, οἱ δὲ ἄλλοι μισοὶ τὸν ἐπόμενο μῆνα. Τὸ ἴδιο θὰ συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς δύο προϊσταμένους (τοὺς πριμμικηρίους). Θὰ ἐπισκέπτονται τὸ νοσοκομεῖο καθημερινῶς, ἄνευ διακοπῆς τινος. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς Μαΐου μέχρι καὶ τῆς δεκάτης τετάρτης Σεπτεμβρίου, τῆς ὑψώσεως δηλαδὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ θὰ τὸ ἐπισκέπτονται δύο φορὲς ἡμερησίως, δηλαδὴ καὶ κατὰ τὸ δειλινό.

Ὑστερα δηλαδὴ ἀπὸ τὴν συνηθισμένη ψαλμωδία (τοῦ ὀρθρου καὶ τῆς θ. Λειτουργίας) θὰ ἐπισκέπτονται τοὺς ἀρρώστους μὲ κάθε ἐπιμέλεια καὶ θὰ ἐξετάζουν τὴν ἀσθένεια καθενὸς μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ ἀκρίβεια, θὰ τὸν θεραπεύουν μὲ τὰ κατάλληλα ἰατρικὰ καὶ θὰ διατάσσουν τὰ πρέποντα γιὰ ὅλους. Θὰ φροντίζουν ὥστε νὰ τοὺς ἐπιμελοῦνται μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς γιὰτι θὰ δώσουν λόγο γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀσθενεῖς στὸν Παντοκράτορα Θεό.

Ἀλλὰ καὶ κάθε ἓνας ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους θὰ περιέρχεται ὅλα τὰ κρεβάτια καθημερινῶς. Θὰ ἐρωτᾷ κάθε ἀσθενῆ ξεχωριστὰ, πῶς πάει ἢ θεραπεία του καὶ ἂν ἐξυπηρετῆται μὲ τὴν κάθε προσήκουσα ἐπιμέλεια καὶ

φροντίδα από αυτούς που είναι επιφορτισμένοι με αυτό το καθήκον. Θα φροντίξη να διορθώνεται άμέσως το κακώς γινόμενο και θα επιπλήττη αυτόν που άμελῆ και με άυστηρότητα θα περικόπη αυτό που γίνεται πέρα από το πρέπον.

Θα παρακολουθη έπακριβώς την ποιότητα του ψωμιού που χορηγείται στους άρρώστους αλλά και για ό,τι άλλο έχει διαταχθη να δίδεται καθημερινώς στους άσθενείς.

Θα επιβλέπη τὰ πάντα με πολλήν έπιμέλεια και θα απαιτη να γίνονται τὰ πάντα με πολλήν φροντίδα, να διορθώνεται δὲ και τὸ κάθε τι.

Ένεκα τούτου δὲν πρέπει να ἔχη την εὐθύνη μιᾶς μόνον κλινικῆς, γιατί αυτή ή επιτήρησις του ἔχει άνατεθη άντι παντός άλλου ἔργου.

Έάν κάποιος από τους έπισκεπτομένους τὰ έξωτερικά ιατρεια άσθενείς έχει βαρὺ νόσημα, ύποχρεούται ό έφημερεύων ιατρὸς να είδοποιήση άμέσως τὸν προϊστάμενο, όποτε τη διαταγή αυτού θα άποσταλη και άλλος ένας ιατρὸς για να έξετάση τὸν άσθενῆ. Αυτὸς ό ιατρὸς πρέπει να είναι εμπειρότερος τῶν ύπολοίπων, ώστε να έπιμεληθη πρεπόντως τὸν άσθενῆ για να εὕρη την θεραπεία του.

Πέραν από τους ιατροὺς που άνεφέρθησαν, πρέπει να προσληφθη και έξειδικευμένος νοσοκόμος. Θα αγοράζουν όλα τὰ χρειώδη ώστε να είναι αυτάρκεις. Θα τὰ χορηγοῦν όχι μόνον στους έσωτερικούς άσθενείς, αλλά και σ' αυτούς που ἔρχονται στα έξωτερικά ιατρεια, όπως είπαμε. Αυτοὶ δὲν θα δίδουν για τὰ ψώνια λογαριασμὸ σὲ κανένα, ἔτσι ώστε να μποροῦν να φροντίζουν όλους και για όλα.

Παραγγέλουμε δὲ γενικῶς σὲ όλους, στους ιατροὺς και στους προϊσταμένους των, πρὸς τους βοηθοὺς και τους ύπολοίπους, να ἔχουν τὰ μάτια στραμμένα πρὸς τὸν Παν-τοκράτορα και να μη περιφρονοῦν την φροντίδα πρὸς τους άσθενείς. Πρέπει να γνωρίζουν πόσην αξιομισθία ἔχει αυτή ή ύπηρεσία, όταν γίνεται με την πρέπουσα φροντίδα και πῶς πάλιν γίνεται επικίνδυνη όταν την περιφρονοῦμε και όταν ξεπέφτουμε από τὸ πρέπον.

Κι' αυτό γιατί ό Δεσπότης μας Χριστὸς θεωρεῖ ως δικά Του όσα γίνονται για κάθε ένα από τους έλαχίστους αδελφούς μας. Ανταμοίβει δὲ με ανάλογες άμοιβές τις ευεργεσίες μας.

Ἐπομένως πρέπει νὰ ἔχουμε πάντοτε καλὲς διαθέσεις γι' αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς μας, ἐπειδὴ δὲν μποροῦμε νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὸν ἀκοίμητο ὀφθαλμὸ τοῦ Θεοῦ.

Νὰ προσέχουμε νὰ μὴ πέσουμε στὰ χέρια Ἐκείνου γιὰτι αὐτὸ εἶναι τῶ ὄντι φορικτόν.

Στὸν προκαθορισμένο ἀριθμὸ τῶν ἱατρῶν καὶ τῶν ὑπολοίπων νὰ προστεθοῦν καὶ αὐτοί: Ἐνας προϊστάμενος φαρμακείου, τρεῖς ἀξιόπιστοι φαρμακοποιοὶ καὶ ἀκόμη ἄλλοι δύο, ἓνας θυρωρὸς, πέντε γυναῖκες γιὰ τὸ πλύσιμο τῶν ρούχων, ἓνας γανωτῆς (λεβήτων), δύο μάγειροι, ἓνας ἵπποκόμος, αὐτὸς δηλαδὴ ποὺ πρόκειται νὰ ὑπηρετῆ στὰ ἄλογα ποὺ κινοῦν τὸν μύλο. Αὐτὸς θὰ παραλαμβάνη καὶ θὰ περιποιῆται τὰ ἄλογα τῶν ἱατρῶν, ὅταν αὐτοὶ ἐφημερεύουν. Ἐπίσης θὰ προσληφθῆ ἓνας θυρωρὸς καὶ ἓνας ἀκόμη ἐπὶ τῶν ὠνίων, δύο ἱερεῖς γιὰ τὶς ἐκκλησίες καὶ δύο ἀνα-γνώ-στες. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἱερεῖς θὰ πρέπει νὰ ἐπιδείξη καὶ ἔγγραφον ἄδεια ἀπὸ ἀρχιερέα, ὥστε νὰ μπορῆ νὰ ἐξομολογῆ τοὺς λογισμοὺς τῶν βαρέως ἀσθενούντων, ὥστε νὰ μὴ πεθαίνουν μὲ θάνατο ψυχικὸ καὶ ὀλέθριο, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐξομολογηθῆ πρὶν φύγουν ἀπ' αὐτὴ τὴν ζωή.

Ἀκόμα δύο σαβανῶστρες, τέσσαρες νεκροθάφτες, ἓνας ἱερεὺς γιὰ τὶς κηδεῖες, ἓνας καθαριστῆς τῶν ὑπονόμων καὶ ἓνας ἐπισκευαστῆς (χαράκτης) τῆς μυλόπετρας.

Ὅλοι αὐτοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ τῶν μνημοσύνων τοῦ μακαρίτου αὐθέντου καὶ πατρὸς τοῦ ὁποίου εἶμαι διάδοχος² καὶ τῆς μακαρίτισσας δεσποίνης καὶ περιποθήτου συζύγου μου³ προσέτι δὲ καὶ ἐμοῦ τοῦ βασιλέως προσωπικῶς, καθὼς καὶ τοῦ περιποθήτου μου υἱοῦ καὶ βασιλέως τοῦ κυρίου Ἀλεξίου⁴, ἐὰν βεβαίως θελήσῃ νὰ ταφῆ στὸν ἴδιο τάφο μὲ μένα, ὅπως πολλὰς φορὰς ἔχω πῆ, θὰ συγκεν-τρῶνεται στὸν ναὸ τῆς ὑπεραμάμου Δεσποίνης καὶ Θεοτόκου, μαζὶ μὲ ὅσους ἀρρώστους μποροῦν νὰ μετακινηθοῦν καὶ θὰ κάνουν λιτὴ (δέησι). Θὰ ψάλλουν τὸ Μνήσθητι Κύριε ὡς ἀγαθὸς τῶν δούλων σ., τὸ Μετὰ τῶν ἀγίων ἀνάπαυσον καὶ τὸ Πρεσβεία θερμῆ. Κατόπιν θὰ

---

²Πρόκειται περὶ Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ

³Εἰρήνη ἢ Ξένη μοναχὴ (+13 Αὐγούστου, 1134)

⁴ Ἀπέθανεν εἰς νεαρὰν ἡλικίαν. Ἀντ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ὁ ἀδελφὸς του Μανουὴλ ὁ Α' (1143-1180)

πρέπει νὰ κάνουν ἐκτενῆ δέησι καὶ νὰ λέγουν τὸ Κύριε ἐλέησον σαράντα φορὲς καὶ τὸ Μακαρίσαι ὁ Θεὸς τοὺς κτίτορας.

Κατόπιν θὰ κερνιῶνται καὶ θὰ ἐπιστρέφουν στοὺς θαλάμους των. Γι' αὐτὸ τὸ κέρασμα⁵ θὰ δίδονται προσφορὲς βάρους τεσσάρων θαλασσινῶν μοδίων⁶ καὶ ἄλλο τόσο κρασί. Ἐπίσης αὐτοὶ ποὺ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸ μνημόσυνο νὰ παίρνουν, οἱ μὲν ἰατροὶ μαζὶ μὲ ὅσους δουλεύουν στὸ νοσοκομεῖο τέσσαρα ὑπέρπυρα νομίσματα⁷, οἱ δὲ πενήντα ἀσθενεῖς ἀπὸ ἓνα «τραχὺ» νόμισμα⁸.

Ὡσαύτως σὲ κάθε λιτὴ μνημοσύνου θὰ δίδονται καὶ δέκα ἕξ μεγάλες λαμπάδες ὥστε νὰ τὶς ἔχουν οἱ πριμμικῆριοι⁹ γιὰ νὰ τὶς ἀνάβουν κατὰ τὶς ὥρες τῶν λιτανειῶν.

Διατάσσομεν πρὸς τούτοις νὰ δίδονται γιὰ τὶς προσφορὲς καὶ τὰ κόλλυβα ποὺ γίνονται στὴν ἀρχὴ ἐκάστου μηνὸς καὶ νὰ παρέχονται στοὺς ἰατροὺς, τοὺς ὑπηρέτες καὶ στοὺς ὑπολοίπους δουλευτὲς τοῦ νοσοκομείου ἑβδο-μῆν-τα δύο μόδιοι μοναστηριακοὶ σιτάρι. Δηλαδή ἕξ μόδιοι σιταριοῦ γιὰ κάθε μῆνα.

Ἐπίσης γιὰ τὶς προσφορὲς καὶ τὰ κόλλυβα ποὺ γίνονται κατὰ τὸ Σάββατο τῆς Ἀπόκρεω, τῆς Τυροφάγου καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, πρὸς χάριν τῆς μνήμης τῶν ἀδελφῶν ποὺ πεθαίνουν σ' αὐτὸ τὸ νοσοκομεῖο νὰ δίδονται ὁμοίως δεκαπέντε μόδιοι σιτάρι καὶ γιὰ τὴν διακόσμησι τοῦ καθ' ἑνὸς κανίστρου τῶν κολλύβων σαράντα φόλλεις¹⁰. Τότε γιὰ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία Σάββατα πρέπει νὰ παίρνουν οἱ γιατροὶ καὶ τὸ λοιπὸ προσωπικὸ ἀπὸ διακόσιες πενήντα φόλλεις.

---

⁵ Ὅπερ λέγεται βουκκάκρατον.

⁶ Περίπου 40 σημερινὰ κιλά.

⁷ Ἐκαλοῦντο οὕτω ἕνεκα τοῦ χρώματος. Ἦσαν ἐκ χρυσοῦ 22 καρατίων. Ἀργότερον τὰ καράτια ἔπεσαν ἐπικινδύνως. Ἦσαν τὸ ἰσχυρότερον νόμισμα τῆς Αὐτοκρατορίας. Τὰ γνωστά «Κωνσταντινάτα».

⁸ Τραχέα ὠνομάζοντο τὰ ἕξ ἀργύρου ἢ χαλκοῦ καὶ ἠλέκτρου νομίσματα, ἥσσονος κατὰ πολὺ εἰς ἀξίαν ἀπὸ τῶν ὑπερπύρων.

⁹ Πριμμικῆρος = ὁ πρωτεύων ἀξιωματικός.

¹⁰ Φόλλις = ὀβολός

Ὅριζουμε νὰ λαμβάνουν οἱ πενήντα ἀσθενεῖς κάθε ἡμέρα, μαζί μὲ τοὺς τέσσαρες νοσηλευτές, αὐτοὺς δηλαδή ποὺ εἶναι νυκτερινοὶ νοσοκόμοι, τὴν νοσηλεύτρια, τὴν ὑπηρέτρια καὶ αὐτοῦ ποὺ καθαρίζει τὰ καζάνια, ἀπὸ ἓνα ψωμί ἀπὸ καθαρὸ σιτάρι ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς δέκα πέντε θαλασσίους μοδίους. Γιὰ τὸ σύνηθες προσφάϊ νὰ δίδεται γιὰ ὅλους ἓνας μόδιος φάβα καὶ ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο ὄσπριο ἄλλος ἓνας μόδιος.

Ἐὰν τὸ προσφερόμενον ὄσπριο εἶναι μπιζέλι, ἀντὶ γιὰ ἓνας μόδιος, νὰ χορηγῆται διπλάσιος. Γι' αὐτὰ τὰ δύο φαγητὰ θὰ δίδωνται ἑκατὸ κεφάλια κρεμμύδια, συχνὰ δὲ ἀντὶ τοῦ ἑνὸς ὄσπριου θὰ δίδωνται λαχανικά.

Καὶ πρὸς ἄρτυσιν τῶν μαγειρευμάτων τῶν δύο τραπεζῶν θὰ δίδεται ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνο ἀρκετὸ λάδι. Γιὰ τὸ κρασί καὶ γιὰ τὶς λοιπές «παρηγορίες» οἱ πενήντα ἀσθενεῖς θὰ παίρνουν ἀπὸ ἓνα τραχὺ νόμισμα... θὰ παίρνουν δὲ γιὰ τὴν ἀγορὰ σαπουνιοῦ ἀνὰ τρεῖς φόλλεις κάθε Κυριακῆ.

Θὰ ὑπάρχη καὶ φοῦρνος ὅπου θὰ παρασκευάζεται τὸ ψωμί τῶν ἐν Χριστῶ ἀδελφῶν μας, τῶν νοσοκομουμένων καὶ τῶν γηροκομουμένων. Γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ πρέπει νὰ ὑπάρχουν δύο ἀλευρόμυλοι καὶ τρία ἄλογα.

Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ λούωνται οἱ νοσοῦντες, θὰ προτρέπωνται ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς νὰ λούωνται δύο φορὲς τὴν ἑβδομάδα. Αὐτὸ θὰ γίνεται μὲ τὴ βοήθεια τῶν ὄσων πρέπει νοσοκόμων καὶ ὑπηρετῶν στὸν λουτρῶνα τοῦ νοσοκομείου. Ἐὰν ὅμως ἔνεκα κάποιας ἀνάγκης πρέπει νὰ θεραπεύεται μὲ λουτρό, τότε θὰ τὸ κάνῃ συχνότερα. Αὐτὸ θὰ γίνεται ἐφ' ὅσον παίρνει τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν ἰατρὸ ποὺ τὸν παρακολουθεῖ, ὅποτε θὰ εἰσέρχεται στὸ λουτρό ὅποτε θέλει, χωρὶς ἀπὸ κανένα νὰ ἐμποδίζεται.

Θὰ εὐρίσκωνται δὲ διαρκῶς στὸ νοσοκομεῖο δέκα μεγάλα προσόψια (μπουρνούζια) καὶ ἄλλες τόσες μεγάλες πετσέτες, ὡς καὶ ἄλλες τόσες γιὰ τὸ στέγνωμα τῶν μαλλιῶν. Ἐπίσης θὰ ὑπάρχουν τρεῖς λεκάνες, τέσσαρα λαγήνια (κανάτια) χάλκινα καθὼς καὶ τέσσαρα τάσια πρὸς ἐπίχυσιν ὕδατος. Αὐτὰ ὅλα θὰ φυλάσσωνται ἀπὸ τὸν νοσοκόμο, γιὰ ὅσους πρόκειται νὰ λουστοῦν. Θὰ εὐρίσκωνται δὲ καὶ χάλκινες κουπες καὶ χύτρες γιὰ τὸ μαγειριὸ καὶ ἄλλα τέτοια μικρὰ γιὰ τὴν παρασκευὴ τῶν φαγητῶν καὶ ὀρθοπαιδικοὶ μοχλοὶ καὶ γουδιὰ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ νοσοκομείου καθὼς καὶ ἓνα μεγάλο καζάνι καὶ ἓνα μικρότερο.

Διατάσσουμε ὡσαύτως νὰ προσληφθοῦν καὶ ἄλλοι δύο ἰατροί, πέρα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἄλλων, ὥστε νὰ ἐξυπηρετοῦν τὸ μοναστήρι μῆνα παρὰ μῆνα (ἓνα μῆνα ὁ ἓνας, ἓνα ὁ ἄλλος), ὥστε νὰ ἐπιμελοῦνται παντοιοτρόπως ὅσους ἀσθενοῦν σ' αὐτό. Αὐτοὶ θὰ προμηθεύωνται ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο τὰ

κατάλληλα για τούς ασθενεῖς φάρμακα, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ νὰ τούς βοηθήση καὶ ἔμπλαστρα καὶ ὅτι ἄλλο εἶδος εἶναι ἀπαραίτητο.

Αὐτοὶ ποὺ θὰ μπαίνουν στὸ μοναστήρι πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ τούς πιὸ ἀξιόλογους τοῦ νοσοκομείου, ποὺ περισσεύουν, γιὰτὶ αὐτοὶ πρόκειται ἀργότερα νὰ προκόψουν ἐξελισσόμενοι στὸ νοσοκομεῖο...

Γιὰ νὰ μὴ ἔχη ὁ ἐπὶ κεφαλῆς νοσοκόμος κάποια πρόφασιν νὰ εἶναι σφιχτὸς στὸ νὰ δίδῃ τὰ ἀπαραίτητα φάρμακα στὸ μοναστήρι, θὰ χορηγηῆται σ' αὐτὸν κάθε χρόνο ἀπ' αὐτὰ ποὺ ὀφείλονται νὰ δίδονται στὸ μοναστήρι, πέρα ἀπὸ ὅσα ἔχουμε διατάξει νὰ τοῦ δίδονται γιὰ τὸ νοσοκομεῖο, τὸ ποσὸ τῶν εἴκοσι χρυσῶν νομισμάτων.

Ἐπειδὴ ὁμως στὴν ἡμερήσια διανομὴ ψωμιῦ καὶ φαγητοῦ τῶν ἀρρώστων ποὺ εἶναι στὸ νοσοκομεῖο προστέθησαν τέσσαρες ὑπηρέται καὶ μία ὑπηρέτρια, ὅποτε γιὰ κάθε κλινικὴ ἀναλογοῦν δύο ὑπηρέται, αὐτοὶ θὰ παίρνουν τὴν ἡμερήσια ποσότητα ὡς ἑξῆς: Οἱ μισοὶ θὰ τὴν παίρνουν τὴν μία ἡμέρα, οἱ δὲ ἄλλοι μισοὶ τὴν ἐπομένη. Τὸ αὐτὸ θὰ συμβαίνει καὶ γιὰ τὶς ὑπηρέτριες, ἐφ' ὅσον ὁμως ἐκτελοῦν τὴν δουλειὰ τους μὲ πολλὴν προθυμία.

Στὸν νοσοκόμο θὰ παραδίδονται γιὰ τὴν παρασκευὴ ὅλων τῶν ἀλοιφῶν, γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν ἐμπλάστων, ἀκόμη γιὰ τὶς δύο ἀκοίμητες κανδηλές ποὺ ὑπάρχουν στὶς δύο ἐκκλησίες τοῦ νοσοκομείου, γιὰ τὰ ὀκτὼ κανδήλια ποὺ πρέπει νὰ ἀνάβονται στὶς ἐκκλησίες κατὰ τὸν ὄρθρο, τὴν Λειτουργία καὶ τὸν ἔσπερινό, γιὰ τὶς πέντε κανδηλές ποὺ πρέπει νὰ ἀνάβονται στὶς κλινικὲς τῶν ἀρρώστων, γιὰ τὴν ἀκόμη μία κανδήλα τῆς στοᾶς καὶ τὶς δύο τῶν ἀποχωρητηρίων, γιὰ τὸ τρικάνδηλο ποὺ πρέπει νὰ ἀνάβεται στὸ γραφεῖο τῶν ἰατρῶν καὶ γιὰ κάθε ἄλλο ἔξοδο ποὺ χρειάζεται λάδι καὶ ποὺ πρόκειται νὰ γίνῃ ἀπ' αὐτόν, ἑξήντα ἕξ θαλάσσια μέτρα ἐλαίου. Ἀπ' αὐτά, τὰ δύο μέτρα θὰ εἶναι ἀπὸ παλαιὸ λάδι καὶ ἄλλα δύο θὰ εἶναι ἀπὸ ἀγουρέλαιο.

Ὡσαύτως θὰ δίδονται στὸν νοσοκόμο ἕνεκα τῶν φαρμάκων, τοῦ ῥοδοστάματος καὶ τοῦ ὄξυμέλιτος (μείγματος ξιδιοῦ καὶ μελιοῦ), τοῦ ὑγροῦ ποὺ φέρουν ἀπὸ τὴν Διόσπολιν τῆς Βιθυνίας καὶ τὸ ἄκαπνο μέλι καὶ γιὰ κάθε ἄλλη δαπάνη ποὺ χρειάζεται μέλι, καθὼς καὶ γιὰ τὸ κολλυβόζουμο ποὺ πρόκειται νὰ διανείμουν κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν ἑορτὴ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ποὺ τελεῖται κατὰ τὴν πρώτη Νοεμβρίου, πενήντα θαλάσσια μέτρα μέλι. Θὰ χορηγοῦνται δὲ σ' αὐτόν καὶ σαράντα μέτρα ξίδι. Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ ὅλα ὅσα γίνονται ἀπ' αὐτόν ἔξοδα, θὰ χορηγοῦνται σ' αὐτόν καὶ εἴκοσι φορτία καυσόξυλα γιὰ νὰ βράζῃ τὰ ἀπαραίτητα ἰατρικά, καθὼς καὶ γιὰ τὸ βράσιμο τῶν χυλῶν καὶ τῶν κολλύβων. Θὰ παίρνῃ προσέτι καὶ γιὰ τὸ θυμίαμα τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ γιὰ τὸ θυμίαμα ποὺ εἶναι

ἀπαραίτητο γιὰ τὶς λιτανεῖες καθὼς καὶ γιὰ τὴν λαμπάδα ποὺ συνεχῶς καίει, ἑκατὸ καλοζυγισμένες λίτρες καὶ δύο χρυσὰ νομίσματα. Γιὰ τὴν ἀγορὰ οἰνάνθης (οἴνου ἐξ ἀνθέων ἀγρίας ἀμπέλου) θὰ λαμβάνη τρία θεοτοκία (ἔχοντα δηλαδὴ ἐγκεχαραγμένην τὴν μορφήν τῆς Θεοτόκου). Γιὰ τὴν ἀγορὰ γαβαθῶν δέκα ἀσημένια νομίσματα· γιὰ τὴν ἀγορὰ φυτλιῶν γιὰ τὸ ἀναμμα τῶν κανδηλιῶν ἓνα θεοτοκίον. Γιὰ τὴν ἀγορὰ σιμιγδαλιῶν θὰ λαμβάνη κάθε μῆνα πέντε μοναστηριακοὺς μοδίους. Γιὰ ὅλο τὸ χρόνο θὰ λαμβάνει ἑκατὸ λίτρες ζάχαρι ἐπὶ ζυγίῳ, τρία βουτσια (βαρέλια) σταφύλια, δύο βουτσια (βαρέλια) ῥοῖδα, καὶ γιὰ τὴν παρασκευὴ σταφυλοζώμου τέσσερα βουτσια (βαρέλια) ἀγριοστάφυλα. Γιὰ τὸν χυλό (τὸ κολλυβόζουμο) τῶν δύο ἑορτῶν θὰ λαμβάνη τέσσερις θαλασσινοὺς μοδίους κριθάρι. Γιὰ τὸ ψωμί ποὺ γίνεται μὲ μέλι καὶ γι' αὐτὸ ποὺ γίνεται μὲ προζύμι, θὰ παίρῃ ἀπὸ ἓνα ψωμί. Γιὰ τὴν ἀγορὰ κηρῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀρρώ-στων, τῶν ἰατρῶν, τῶν νοσηλευτῶν, τῶν ὑπηρετῶν κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν Βαΐων καὶ κατὰ τὴν μεγάλην Ἑβδομάδα θὰ λαμβάνη δύο χρυσὰ νομίσματα.

Γιὰ τὴν ἀγορὰ τῶν ἰατρικῶν εἰδῶν ποὺ βοηθοῦν τοὺς ἀσθενεῖς γιὰ τὰ ἔμπλαστρα καὶ τὰ λοιπὰ χρειώδη τοῦ νοσοκομείου, ἐκτὸς τῆς θηριακῆς¹¹ καὶ τῆς μιθριδάτης¹² κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνοιξεως, δύο χρυσὲς λίρες.

Ἐπίσης θὰ λαμβάνη γιὰ τὶς δύο Ἐκκλησίαι τοῦ νοσοκομείου, τῆς μιᾶς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς ἄλλης τῶν γυναικῶν γιὰ τὰ πρόσφορά τους καὶ τὸ νάμα (οἶνον θ. Εὐχαριστίας) κάθε χρόνο δέκα θαλασσινοὺς μοδίους σιτάρι καὶ ὅμοια μέτρα κρασί δέκα.

Ὁ προϊστάμενος ἐπειδὴ ὀφείλει νὰ ἐξυπηρετῇ καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς ἀποθήκης θὰ παίρῃ καὶ αὐτὸς γιὰ τὸ λάδι ποὺ χρειάζονται τὰ δύο γεύματα ποὺ καθημερινῶς δίδον-ται στοὺς νοσοκομιομένους, ἀκόμη γιὰ τὶς θερμοφόρες (ἐκ κεραμικῶν ὀστράκων ἢ πλίνθων), γιὰ τὰ δοχεῖα κλυσμάτων καὶ γιὰ κάθε

---

¹¹ Θηριακὴ = φάρμακο μαλακῆς συστάσεως (ματζούνι, ἔκλειγμα) χρησιμοποιούμενον εἴτε ὡς ἐπίθεμα ἐπὶ πληγῶν ἐκ δηγμάτων δηλητηριωδῶν ζῶων εἴτε γιὰ τὴν θεραπεία τῶν περισσοτέρων ἀσθενειῶν. Ἡ παρασκευὴ του περιγράφεται ἀπὸ τὸν ἰατρὸ Ἀνδρόμαχο τὸν Κρητικὸ ποὺ ἔζησε στὰ χρόνια τοῦ Νέρωνος (Α' αἰὼν μ.Χ.). Περιεῖχε περίπου ἑκατὸν φυτικά, ζωικά καὶ ἀνόργανα στοιχεῖα, βότανα κ.λπ. Ἐπέζησε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Κ' αἰῶνος.

¹² Μιθριδάτη = ἀντίδοτον κατὰ δηγμάτων ὀφειῶν ἐκ τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ' τοῦ Εὐπάτορος (132-63 π.Χ.), ὅστις ἀπὸ νεότητος ἀντεδηλητηρίαζετο ἵνα μὴ δύνανται ἵνα δηλητηριάσωσιν αὐτὸν οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ. Πρόκειται περὶ παραγώγου μορφίνης.

ἄλλο ἔξοδο πού πρόκειται νά γίνη ἀπ' αὐτόν καί χρειάζεται λάδι, τριάντα ἕξ θαλασσινὰ μέτρα.

Γιὰ τὰ χυλώδη καταπλάσματα (ἕξ ἀλεύρου λίνου, λιναρόσπορου ἢ ἕξ ἀμύλου), τοὺς ἐπιδέσμους καὶ τὰ λοιπὰ θὰ λαμβάνη πενήντα θαλασσινὰ μέτρα μέλι, πετιμέζι (ἔψημα) σαράντα ὀκτὼ ὅμοια μέτρα, τριάντα ὅμοια μέτρα ξίδι. Γιὰ τὴν οἰνόκολλα (τὸ κολλῶδες ἐπίθεμα πού παρασκευάζεται μὲ βάσι τὸ κρασί), τὶς θερμοφόρες καὶ τὰ καταπλάσματα τριάντα ἕξ μέτρα κρασί, τριάντα μοδίους λινόσπορο, τριάντα μοδίους ἀλάτι, ὀκτὼ μοδίους ῥύζι, ὀκτὼ μοδίους ἀσπροσίτι (νταρί), δέκα ὀκτὼ μοδίους ἀμύδαλα. Ὅλα αὐτὰ μετρούμενα μὲ τὸν μοναστηριακὸ μῶδιο καὶ τὸ μέτρο.

Γιὰ τὴν ἀγορὰ μαστίχας, σμύρνας, λιβανιοῦ, ἀμμωνιακοῦ κόμεως¹³ καὶ γιὰ ἄλλα ἀπλᾶ ἰατρικά, ἀκόμη γιὰ χουρμάδες, δαμάσκηνα, αὐγά, στουπιά καὶ λοιπὰ θὰ χορηγοῦνται κάθε μῆνα τρία χρυσᾶ νομίσματα.

Γιὰ ἄμυλο (νισεστὲ) καὶ ζελὲ τρεῖς μῶδιοι ἑτησίως. Γιὰ τὴν ἀγορὰ κοκκινογουλιῶν (πατζαριῶν) μαζί μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἀρτύματα γιὰ νά γίνουν τουρσί ἓνα χρυσὸ νόμισμα.

Γιὰ τὸν κριθαροχυλό, τὰ ξηρὰ ὄσπρια, τὸ κριθαράλευρο, τὸ ἀποφλοιωμένο κριθάρι καὶ τὰ λοιπὰ θὰ χορηγοῦνται κάθε μῆνα δώδεκα μῶδιοι μοναστηριακοὶ κριθάρι, ἓνας μῶδιος ὅμοιος σιταράλευρο, μισὸς μῶδιος ἀλεύρι ἀπὸ κουκιά, μισὸς μῶδιος ῥεβύθια, μισὸς μῶδιος φακή, μισὸς μῶδιος κεχρί, καὶ τὸ ἓν τέταρτον τοῦ μῶδιου ῥόβη.

Γιὰ τὴν ἀγορὰ γιδινοῦ κρέατος, χοιρινοῦ καὶ χήνας, μυαλοῦ ἀπὸ ἐλάφια καὶ ἄλλα τέτοια παρόμοια κάθε χρόνο θὰ χορηγῆται ἓνα χρυσὸ νόμισμα. Γιὰ ἔληές κολυμβητές (στὸν γάρο ἢ τὸ λάδι) καὶ τσακιστές δύο μῶδιοι κάθε χρόνο. Γιὰ σταφίδες τέσσαρες μῶδιοι ἑτησίως. Γιὰ ξηρὰ σύκα δώδεκα μῶδιοι. Γιὰ ῥοδόσταγμα πενήντα λίτρες ἑτησίως.

Γιὰ οὐροδοχεῖα, λεκανίτσες, προστατευτικὰ θώρακος, τσουκάλια, ξυλοσκάμνια, σφουγγαράκια, πριονίδι, πίτουρα, πανιά, χτένια καὶ τὰ λοιπὰ, ἑτησίως τέσσερα χρυσὰ νομίσματα.

---

¹³ Αὐτὸ παρεσκευάζετο ἐκ κόπρων καμήλου καὶ οὔρων ζώων ἢ ἐκ κεράτων καὶ ὀπλῶν βοοειδῶν, ἢ παρ' ἡμῖν ἀμμωνία.

Γιὰ τὰ δύο καζάνια μὲ τὰ ὁποῖα θὰ βράζουν τὸ φαγητὸ καθημερινῶς στὸ νοσοκομεῖο καὶ πού τὸ ἓνα θὰ εἶναι μεγάλο καὶ τὸ ἄλλο μικρὸ θὰ δίδωνται κάθε μῆνα, μαζί μὲ τὶς φωτιές τοῦ μαγειρείου σαράντα θαλασσινὰ φορτία καυ-σόξυλα. Ὁ προϊστάμενος θὰ λαμβάνη κάθε μῆνα καὶ ἓνα μικρὸ κούτσουρο δαδιοῦ (γιὰ προσάναμμα).

Για τὴν ἀγορὰ σαρώθρων (σκουπῶν) καὶ γιὰ τὸ πλύσιμο τῆς τραπεζαρίας (τοῦ τρικλίνου) ποὺ πρέπει νὰ γίνεταί δύο φορές τὸν μῆνα ἀπὸ τοὺς ὑπηρετές θὰ χορηγῆται τὸ μισὸ χρυσὸ νόμισμα ἑτησίως.

Θὰ ὑπάρχη στὸ νοσοκομεῖο μιὰ μεγάλη ἐστία (τζάκι), στὸν θάλαμο τῶν τραυματιῶν μιὰ μικρὴ, ἄλλη δὲ μιὰ ὅμοια στὸ γυναικεῖο τμήμα. Γι' αὐτὲς θὰ χορηγοῦνται ἑτησίως εἴκοσι ἅμαξες ξυλοκάρβουνο.

Στὸ νοσοκομεῖο θὰ τελοῦνται κάθε ἑβδομάδα τέσσαρες Λειτουργίαι. Τὴν Τετάρτη, τὴν Παρασκευή, τὸ Σάββατο καὶ τὴν Κυριακή, γιὰ τὴν δόξα τῆς βασιλείας μου καὶ γιὰ τὴν μνήμη μου. Αὐτὲς ἐκτὸς τῶν δεσποτικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων ἑορτῶν, θὰ τεληταὶ δὲ κατ' αὐτὰς ἰδιαιτέρως θεία Λειτουργία.

Τὰ μνημόσυνα τῶν ἀσθενῶν ποὺ ἀποθνήσκουν ἐντέλλομαι νὰ γίνωνται τρεῖς φορές τὸν χρόνο, ὅπως εἶπα καὶ προηγουμένως. Δηλαδή κατὰ τὰ Σάββατα τῶν Ἀπόκρεω, τῆς Τυροφάγου καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Γιὰ κηριὰ καὶ θυμίαμα γιὰ κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀποθνήσκοντας ἀρρώστους θὰ δίδωνται στὸν ἱερέα ποὺ τελῆ τὴν κηδεία, δύο ἀσημένια νομίσματα ἢ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον τοῦ χρυσοῦ νομίσματος ποὺ θὰ κυκλοφορῆ τὴν ἡμέραν αὐτή.

Ὁ Νιπτῆρ τῶν ἀρρώστων θὰ γίνεταί ἀπὸ τὸν Καθηγούμενο τῆς Μονῆς κατὰ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτη. Καὶ θὰ παίρνουν καὶ οἱ πενήντα ἀπὸ ἓνα τρικέφαλο (μὲ τὴ μορφὴ δηλονότι τῶν βασιλέων καὶ τοῦ διαδόχου) νόμισμα. Γιὰ δὲ τὴν ἀγορὰ κηριῶν κατ' αὐτὴ τὴν ἡμέρα, καθ' ἣν γίνεταί ὁ Νιπτῆρ, θὰ χορηγοῦνται τρία χρυσᾶ νομίσματα, μὲ σκοπὸ νὰ διανεμηθοῦν σὲ ὅλο τὸ προσωπικὸ τοῦ νοσοκομείου.

Στὸ νοσοκομεῖο δὲν θὰ πλαγιάση (δὲν θὰ κοιμηθῆ) ὑπηρετῆς τοῦ μοναστηριοῦ ἢ δοῦλος ἢ κανεὶς ἀπὸ ὅσους δουλεύουν γιὰ τὸ μοναστήρι ἢ στὰ ἐξαρτήματά του. Τὰ πενήντα κρεβάτια θὰ εἶναι πάντοτε ἐλεύθερα καὶ μόνο γιὰ τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς μας. Γιὰ τοὺς ἀρρώστους τῆς μονῆς θὰ λαμβάνεταί πρόνοια ἀπὸ τὴν μονή, ὅπως τὸ ἔχω δηλώσει.

Αὐτοὶ ποὺ πίνουν καθαρτικὰ θὰ ἀνακλίνωνται μαζὶ μὲ τοὺς ἔχοντες ὀφθαλμόπονο (πονόματο) καὶ μὲ τοὺς ἔχον-τας κοιλιακὸ νόσημα. Κι' αὐτὸ γιὰ νὰ μὴ γίνωνται ἐμπόδιο μὲ τίς συνεχεῖς ἐπαναστάσεις (τῆς κοιλιᾶς καὶ τῶν ἐντέρων) καὶ τῶν πόνων ποὺ προκαλοῦνται (ἀπὸ τὸ καθαρτικὸ) στὸν ὕπνο καὶ τὴν ἀνάπαυσι τῶν ὑπολοίπων ἀρρώστων».

Ἀκολουθεῖ λεπτομερῆς κατάλογος τῶν ἀμοιβῶν ἱατρῶν καὶ νοσοκόμων, παραλειπόμενος ἐνταῦθα δι' οἰκονομίαν χώρου. Καὶ συνεχίζει:

«Γιὰ τὸ ψήσιμο τοῦ ψωμοῦ τῶν ἀρρώστων τοῦ νοσοκομείου καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ γηροκομείου, κάθε χρόνο θὰ χορηγοῦνται ἑκατὸν ὀγδόντα φορτία θαλασσινὰ καυσόξυλα.

Γιὰ τὰ κόσκινα ποὺ χρειάζονται στὸ ἀρτοποιεῖο κάθε χρόνο θὰ δίδονται δύο θεοτοκία νομίσματα. Γιὰ τὰ σκαφίδια ζυμώματος καὶ τὰ λινὰ σκεπάσματα γιὰ τὸ ψωμί καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα ἀκόμη τρία θεοτοκία.

Θὰ ὑπάρχη καὶ μυλοχαράκτης¹⁴, ὁ ὅποιος πρέπει νὰ λαμβάνη, ἐὰν δουλεύουν καὶ οἱ δύο ἀλευρόμυλοι, δύο χρυσᾶ νομίσματα καὶ δι' ὅλον τὸ χρόνο δεκαἕξ μοδίους σιτάρι. Ἐὰν ὅμως δουλεύη ὁ ἕνας, θὰ παίρῃ τὰ μισά.

Θὰ ὑπάρχη ὡσαύτως καὶ βοθροκαθαριστής. Αὐτὸς θὰ λαμβάνη ὡς ἀνταμοιβὴν δύο καινούργια χρυσᾶ νομίσματα γιὰ δὲ τὴν διατροφή του, τὸ ἕκτον τοῦ ἰδίου νομίσματος καὶ δεκαπέντε μοναστηριακοὺς μοδίους σιτάρι.

Πρὸς τούτοις θὰ ὑπάρχη καὶ ἀκονητής ὁ ὅποιος πρέπει νὰ καθαρίζει καὶ νὰ ἀκονίζει τὰ ἱατρικὰ ἐργαλεῖα, ὅσα πρόκειται νὰ εὑρίσκωνται στὸ ξενοδοχεῖο καὶ νὰ φλεβοτομῇ τοὺς ἀρρώστους.

Πρέπει δὲ νὰ ὑπάρχουν στὸ νοσοκομεῖο ἐργαλεῖα γιὰ φλεβοτομίες, σίδηρα γιὰ καυτηριασμούς, καθετήρας, ὀδον-τάγρα (τανάλια γιὰ ἐξαγωγή δοντιῶν), ἐργαλεῖα γιὰ τὸ στομάχι καὶ γιὰ τὸ κεφάλι καὶ γενικῶς ὅσα χρειάζονται γιὰ ὅλους.

Ἀλλὰ θὰ ὑπάρχουν καὶ χάλκινες λεκάνες, ἀπὸ μία σὲ κάθε θάλαμο, ὥστε νὰ πλένωνται οἱ ἱατροὶ ὕστερα ἀπὸ ὅσα ἐπιβάλλεται νὰ ἐπιτελέσουν εἰς τοὺς ἀρρώστους πρὸς θεραπείαν των.

Καὶ θὰ λαμβάνη ὁ ἀκονητής ἓνα καὶ μισὸ καινούργιο χρυσὸ νόμισμα καὶ γιὰ ὅλο τὸν χρόνο δώδεκα μοδίους σιτάρι.

Πάντως πρέπει τὸ νοσοκομεῖο νὰ διαθέτῃ καὶ εἰδικὸν στὸ νὰ κόβῃ τίς κῆλες. Αὐτὸς θὰ λαμβάνη ἐνιαυσίως τρία νομίσματα καὶ τὸ ἕν τρίτον χρυσᾶ καινούργια. Γιὰ τὴν διατροφή του ἕν τρίτον καὶ χρονικῶς τριάντα ὁμοίους μοδίους σιτάρι.

...Ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται στοὺς ἱατροὺς νὰ ἐξέρχωνται τῆς πόλεως γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν κάποιους ἄρχοντες, ἔστω καὶ ἂν εἶναι οἱ μεγαλύτεροι καὶ οἱ

---

¹⁴ Αὐτὸς ποὺ ἐπιδιορθώνει καὶ χαράσσει τις μολόπετρες, ὅταν ἐκ τῆς τριβῆς λειαινόνται καὶ δὲν ἀλέθουν.

πλησιέστεροι πρὸς τὸν βασιλέα. Γενικῶς ἐμποδίζουμε τὸ νὰ ἐξυπηρετοῦν οἱ ἰατροὶ τοὺς μεγιστάνες. Ἐπίσης ἐμποδίζουμε οἱ ἰατροὶ αὐτοὶ νὰ ἐπιστρατεύωνται κατόπιν βασιλικῆς διαταγῆς διὰ τὰ ἀνά τὸν κόσμον βασιλικὰ ταξίδια.

Ἀπαγορεύουμε ὡσαύτως τὸ νὰ ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο ἰατρικὰ εἶδη λόγῳ αὐτῶν τῶν ταξιδίων.

Γι' αὐτὸ παρακαλοῦμε τοὺς βασιλεῖς ποὺ θὰ βασιλεύσουν μετὰ ἀπὸ ἐμᾶς νὰ τηρήσουν αὐτὴ τὴν δική μας ἐντολή.

Ἀλλὰ ὀρίζουμε νὰ ὑπάρχη καὶ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ὀφείλει νὰ διδάσκη τὰ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, ὁ ὁποῖος θὰ λαμβάνη τις ἴδιες ἀμοιβές με τὸν προϋστάμενο τοῦ νοσοκομείου σὲ ὅλα.

Γι' αὐτὸ καὶ διετάχθησαν περὶ αὐτοῦ τὰ σιτηρέσια ποὺ ἐδηλώθησαν ἀνωτέρω, ὥστε νὰ ἐπιμελῆται ἀπερίσπαστος τὸ ἔργο τῆς διδασκαλίας καὶ νὰ διδάσκη τὰ παιδιὰ τῶν ἰατρῶν τοῦ νοσοκομείου τὰ μαθήματα τῆς ἰατρικῆς με ἐπιμονή καὶ με ζῆλο.

Δὲν διατυπώνουμε αὐτὴ μας τὴν ἐντολή σὰν νὰ ἦτο ἡ διδασκαλία κάποιου ὀφθίκιο ἀνευ ὑποχρεώσεων, ὥστε νὰ ἀπολαμβάνη μὲν τις ἀμοιβές αὐτὸς ποὺ ἔχη ἀναλάβει αὐτὸ τὸ ἔργο καὶ νὰ περιφρονῇ τὴν διδασκαλία. Γιατὶ ἂν συλληφθῇ νὰ μὴ ὑπηρετῇ πιστὰ σ' αὐτὸ τὸ λειτουργημενὸν θὰ στερεῖται ἀπὸ τὴν λήψι σιτηρεσίου καὶ θὰ ἔλθῃ ὅπως ἄποτε ἄλλος ποὺ θὰ ἐκπληρώνη, σύμφωνα με τὰ ὅσα ἔχω διατάξει, τὴν διδασκαλία τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων. Ἐπειδὴ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ θάπτωνται οἱ ἀποθνήσκοντες εἰς τὸ νοσοκομεῖο καὶ τὸ γηροκομεῖο ἀδελφοὶ καὶ ἐπειδὴ εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ ἐντελῶς ξένο τὸ νὰ μεταφέ-ρων-ται αὐτοὶ ἄλλοτε μὲν στὸ κενοτάφιο ποὺ ὑπάρχη στὸν ναὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Λουκᾶ, ἄλλοτε δὲ ἄλλοῦ εἴτε στὰ κοιμητήρια τῆς πόλεως, εἴτε ἀπέναντι (στὸ Πέραν), ἀφιερώνουμε με σκοπὸ τὴν ταφὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἀπέναντι δική μας μονὴ τοῦ Μηδικαρίου ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς ἑνατόπου περιόπου δύο μοδίων. Σ' αὐτὸν θὰ ἀνεγερθῇ εὐκτήριος οἶκος καὶ θὰ κτισθῇ ἑνα περιτείχισμα με τοῖχο ἀπὸ ἀσβεστοκονίαμα χωρὶς καθόλου ἀνοίγματα, ὥστε νὰ περιλαμβάνεται ὅλος αὐτὸς ὁ τόπος. Μόνον ἀπὸ τὸ ἑνα μέρος θὰ ὑπάρχη πύλη διὰ νὰ εἰσέρχωνται οἱ τῆς κηδείας.

Σ' αὐτὸν τὸν εὐκτήριον οἶκον θὰ ἱερουργῇ ἕνας ἱερομόναχος ἀπὸ τὴν μονὴ τοῦ Μηδικαρίου ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος, τὴν καθωρισμένην δηλαδὴ ἡμέραν τοῦ Σαββάτου λόγῳ πάντων τῶν προκεκοιμημένων ἀδελφῶν. Τὴν δὲ προηγούμενην ἡμέραν, δηλαδὴ τὴν Παρασκευὴν θὰ ψάλλῃ ἑσπερινὸν με παννυχίδα.

Θὰ δίδωνται πρὸς αὐτὸν τὸν εὐκτήριο οἶκο ἀπὸ τὴν κυρίαρχο μονὴ τοῦ Παντοκράτορος κάθε χρόνο γιὰ τὸν φωτισμὸ τοῦ δώδεκα λίτρος κηρί, γιὰ τὶς προσφορὰς καὶ τὸ νάμα ἕξ μοναστηριακοὶ μῶδιοι σιτάρη καὶ ἕξ ὅμοια μέτρα κρασί.

Αὐτὸς δὲ ὁ ἱερομόναχος νὰ μὴ κατηγορῆται ἀπὸ τὴν λοιπὴ ἀδελφότητα ἐπειδὴ παίρνει κάποια παρηγορητικὴ ἀμοιβή, πού ἴσως χορηγεῖται σ' αὐτὸν γιὰ τὸ διακόνημά του αὐτὸ ἀπὸ μέρους τῶν ἀποθνησκόντων καὶ θαπτομένων ἐκεῖ¹⁵.

Ἐπειδὴ θέλω νὰ γίνῃ καὶ ἓνα γηροκομεῖον σ' αὐτὴ τὴν μονή, θὰ γηροκομοῦνται εἰκοσιτέσσαρες ἄνδρες, ὅλοι ὅμως ἀνάπηροι καὶ χωλοὶ καὶ παράλυτοι ἢ καὶ ἄλλως πως βαρέως ἀσθενεῖς.

Θὰ τοὺς ἐξυπηρετοῦν ἕξ ὑπηρέται. Δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως εἰς τὸν καθηγούμενο ἢ σὲ κάποιον ἄλλο νὰ συμπεριλαμβάνῃ στὸν ἀριθμὸ αὐτὸ τῶν γερόντων ἄλλους ἄνδρες ὑγιεῖς καὶ δυνατοὺς, εἴτε ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ἢ ἀπὸ μερικοὺς ἄρχοντες ἢ ἀπὸ ἄλλες ἐκκλησίες, εἴτε δούλους ἢ ἄλλους πού μποροῦν μὲ τὴν ἐργασία τοὺς νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Ἐπισείουμε μεγάλη τὴν κατάκρισιν στὸν ἡγούμενο καὶ τοὺς ὑπολοίπους, ἐὰν τολμήσουν νὰ παραβοῦν αὐτὴν τὴν ἐντολή.

Θὰ λαμβάνῃ ὁ κάθε γηροκομούμενος ἐτησίως εἴκοσι θαλασσινούς μοδίους ψωμιά, δέκα ὀκτῶ θαλάσσια μέτρα κρασί, δύο θαλασσινούς μοδίους ὄσπρια, πενήντα λίτρος τυρί, ἓνα θαλασσινὸ μέτρο λάδι, τρία φορτία θαλασσινὰ καυσόξυλα καὶ ὡς ἐπιχορήγησι γιὰ τὴν ἐνδυμασία δύο χρυσὰ νομίσματα.

Κατὰ δὲ τὰς διαδόσεις τῶν ἐορτῶν καὶ στὰ μνημόσυνα, θὰ λαμβάνουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ ὅσα δίδονται ὑπὲρ σωτηρίας ψυχῆς, ὅ,τι λαμβάνουν οἱ ἀδελφοὶ οἱ προσαιτοῦντες εἰς τὴν πύλη.

Θὰ συγκεντρώνωνται ὅμως καὶ αὐτοὶ στὰ μνημόσυνά μας καὶ θὰ ἱκετεύουν γιὰ μᾶς, ὅπως ἔχη δηλωθῆ ἀνωτέρω.

Θὰ χορηγοῦνται εἰς τὸ εὐκτήριον, ὅπου πρόκειται αὐτοὶ νὰ ἐκκλησιάζωνται, κάθε χρόνο δύο θαλασσινὰ μέτρα λάδι, γιὰ τὸ νάμα ἕξ ὅμοια λίτρα κρασί, γιὰ τὶς προσφορὰς ἕξ ὅμοιοι μῶδιοι σιτάρη, εἰκοσιτέσσαρες λίτρος κηρί καὶ ἕξ λίτρος θυμίαμα.

---

¹⁵ Εἴτε πρὸ τοῦ θανάτου ἢ ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτῶν.

Εἰς τὸν ἱερέα αὐτοῦ τοῦ εὐκτηρίου μαζί μὲ τὸ σιτηρέσιόν του ἕξ χρυσᾶ νομίσματα, εἴκοσι τέσσαρες θαλασσινοὶ μῶδιον σιτάρι, δέκα ὀκτῶ μέτρα ὅμοια κρασί, εἰς δὲ τὸν ἀναγνώστη τὰ μισὰ ἀπ' αὐτά.

Ἐὰν κάποιον ἀπὸ τοὺς γηροκομουμένους ἀσθενήσουν ἀπὸ κάποιαν ἀσθένεια ἐκτὸς αὐτῆς γιὰ τὴν ὁποία γηροκομοῦνται, ὁ πρεσβύτερος τοῦ γηροκομείου θὰ εἰδοποιήσῃ τὸν νοσοκόμο τοῦ νοσοκομείου καὶ αὐτὸς θὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς ἐν τῷ ἰατρείῳ. Αὐτοὶ θὰ ἐπιτρέψουν σὲ κάποιον ἰατρὸ ἢ σὲ κάποιον βοηθὸ νὰ ἐπιμεληθῇ αὐτὸν πού νοσῇ, ὅπως εἶπαμε, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτὸς ἀπ' αὐτὸ τὸ νόσημα.

Ἐὰν ὅμως διαγνωσθῇ ὅτι ἡ νόσος εἶναι βαρύτερα, τότε θὰ μεταφερθῇ εἰς τὸ νοσοκομεῖο καὶ ἐκεῖ θὰ ἀξιωθῇ τῆς πρεπούσης ἐπιμελείας καὶ ἰατρείας. Καὶ ὅταν ἀναρρώσῃ, τότε θὰ ἐπιστρέψῃ καὶ πάλιν στὸ γηροκομεῖον. Κάθε ἓνας ἀπὸ τοὺς γηροκομουμένους θὰ λούεται δις τοῦ μηνὸς στὸ λουτρό τοῦ νοσοκομείου.

Θὰ ὑπάρχη κατὰ διαστήματα ἓνας γηροκόμος ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς, ὁ εὐλαβέστερος τῶν ἄλλων, ὁ ὁποῖος θὰ καταβάλλῃ κάθε ἐπιμέλεια καὶ ζῆλο, ὥστε νὰ ἐξυπηρετοῦνται κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο οἱ γηροκομούμενοι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ καθηγούμενος θὰ ἐπιτηρῇ μὲ πολλὴν ἐπιμέλεια αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς. Θὰ φροντίζῃ δὲ ὥστε κατὰ τὴν μεγάλην Πέμπτην νὰ νίπτῃ τοὺς πόδας των, ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τοὺς ἀρρώστους τοῦ νοσοκομείου. Θὰ δίδῃ δὲ εἰς αὐτοὺς τρία χρυσᾶ νομίσματα, ἡγουν ἓνα νόμισμα γιὰ κάθε ὀκτῶ ἐξ αὐτῶν.

Αὐτοὶ πού τοὺς ὑπηρετοῦν καὶ πού εἶναι ἕξ, θὰ παίρνουν ὁ καθεὶς ὡς ἐπιχορήγησιν ἀπὸ δύο χρυσᾶ νομίσματα, ἀπὸ εἴκοσι μωδίους σιτάρι, ἀπὸ ὅμοια μέτρα κρασί.

Θελήσαμε νὰ οἰκονομήσουμε καὶ νὰ ἀφιερῶσουμε ἓνα ἰδιαιτέρο τόπο γιὰ κάποιους ἀδελφούς μας πού πάσχουν ἀπὸ τὴν ἱερὰ νόσο (τὴν λέπρα) ὥστε νὰ ἔχουν κάθε εἶδους παρηγορία καὶ νὰ αὐτοδιοικοῦνται καὶ ἀπὸ κάποια ἔσοδα πού θὰ ἔχουν ξεχωριστά, ὥστε νὰ εἶναι ὁ τόπος ὅπου θὰ διαμένουν παντελῶς ἀνενόχλητος.

Ἔχουμε ὅμως τὴν γνώμη ὅτι τὸ νὰ ξεχωρίσουμε ἓνα τόπο διαμονῆς των μέσα στὴν πόλι, λόγω τῆς γειτνιασεως τῶν οἰκιῶν θὰ φαίνονταν στοὺς γείτονες δύσκολο καὶ δυσκατόρθωτο. Ἐπομένως ὁ τόπος πού ἐξ ἀρχῆς ἀφιερῶθη γιὰ

ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ποὺ ἔγινε γιὰ νὰ οἰκονομηθοῦν αὐτοὶ οἱ δυστυχεῖς ἀδελφοὶ μας, ἐφάνη ἀκατάλληλος γι' αὐτούς.

Γι' αὐτὸ καὶ προεκρίναμε ἄλλην οἰκονομία. Νὰ ἀνοικοδομήσουμε δηλαδὴ μιὰ ἰδιαίτερη κατοικίαν πλησίον ὅμως τῶν ἄλλων ἐγκαταστάσεων στὶς ὁποῖες διαμένουν οἱ ἀδελφοὶ τώρα, καὶ οἱ ὁποῖες μάλιστα πλησιάζουν πρὸς τὸ γηροκομεῖο τοῦ βασιλέως κυροῦ Ῥωμανοῦ Γ', τοῦ Ἀργυροῦ (1028-1034), ἔνεκα αὐτῶν τῶν τόσο βαρέως νοσοῦντων ἀδελφῶν.

Τὰ ἔξοδα αὐτῶν τῶν νέων ἐντασσομένων λεπρῶν ἀδελφῶν ποὺ πρόκειται νὰ δαπανηθοῦν τὰ ἀφιερῶνω καὶ τὰ προσθέτω μὲ τὰ ἄλλα ἔξοδα ποὺ ἔχουν τώρα οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ μας, ὥστε ἡ ὅλη διαχείρισις νὰ γίνεται ἀπ' αὐτὸν ποὺ τώρα διαχειρίζεται καὶ προνοεῖ γιὰ ὄλους αὐτοὺς τοὺς βαρυνουσύντας ἀδελφοὺς.

Καὶ ἐὰν μὲν μᾶς ἀξιῶνει ἰδιαίτερας μνήμης αὐτὸ τὸ ἱερὸ καὶ θεῖο σύνταγμα, ἐπειδὴ χρεωστεῖ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπαρξί του σὲ μᾶς καὶ σὲ ὄλους ἐκείνους ποὺ φρόντισαν, ποὺ συμφροντίζουν καὶ συμπροσπαθοῦν μαζί μας γιὰ τὴν ἀνετη ζωὴ τους, τοὺς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν εὐγνωμοσύνη τους γιὰ μᾶς.

Ἐὰν ὅμως διαμαρτυρηθοῦν γι' αὐτὴ τὴν ἰδιαίτερή μας φροντίδα, ἔχουμε τὸ θάρρος μας στὸν ἀγαθὸ μισθαποδότη Θεό, ὅτι δὲν θὰ στερηθοῦμε τὸ μισθὸ γι' αὐτὴν μας τὴν φροντίδα γι' αὐτούς».

(Ἐν Δημητριεύσκη Τυπικά, Τόμος Ι, 682 καὶ ἐξῆς)

Μετάφραση: Ἀρχιμαν. Δοσίθεος, Οἰκ. Πατριαρχεῖον – Ἡμερολόγιον 2007,
Ἐκδόσεις Ἐπτάλοφος